

PINTÉR OLIVÉR

Az EU mint katonai tényező

Bevezetés

„Az az Európai Unió, amely 25 állam uniója, több mint 450 millió lakossal rendelkezik, és amely a világ bruttó nemzeti termékének (GNP) mintegy egynegyedét állítja elő, vitathatatlanul globális szereplő ... készen kell állnia arra, hogy osztozzon a globális biztonság és egy jobb világ építésének felelősségében”¹ (*saját fordítás – P. O.*) – szögezi le az Európai Tanács által 2003. december 12-én „Egy biztonságos Európa egy jobb világban” címmel elfogadott európai biztonsági stratégia bevezetője.

Hosszú, kompromisszumoktól sem mentes út vezetett odáig, hogy az európai integrációban részt vevő államok – politikai, kulturális és társadalmi különbözőségük ellenére – közös biztonsági és védelmi politika létrehozásában állapodjanak meg, illetve egységes biztonsági stratégiát fogadjanak el.

A később még említésre kerülő, Saint-Maloban megtartott, francia–brit kétoldalú találkozón útjára bocsátott Európai Biztonsági és Védelmi Politika (European Security and Defense Policy, továbbiakban ESDP) Jolyon Howorth szerint nem átmeneti aberráció, sokkal inkább egy terv, amely mintegy ötven éve születőben van.²

Itt szükséges utalni röviden arra, hogy már 1951-ben René Pleven francia miniszterelnök előállt az Európai Védelmi Közösség (European Defence Community, továbbiakban EDC) létrehozásának tervével. Elgondolása szerint közös főparancsnokság és főhatóság alá kellett volna helyezni a nyugat-európai fegyveres erőket és a hadiipart, vagyis közös nyugat-európai hadsereget kellett volna felállítani. Az elgondolás több kérdést tisztázatlanul hagyott, végül a francia törvényhozásban keletkezett viták miatt ratifikációja elmaradt.

Tény, hogy az ESDP kialakulását „belső” és „külső” történelmi erők idézték elő. Az első kategóriát az európai integráció belső dinamikája jelenti. „Bármilyen is volt az alapító atyák pontos szándéka, az egyre szorosabb Unió lényegét tekintve

---

¹ Forrás: <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

² JOLYON HOWORTH: *Why ESDP is Necessary and Beneficial for the Alliance, Defending Europe: The EU, NATO and the quest for European Autonomy*. Szerk. Jolyon Howorth and John T. S. Keeler, Palgrave MacMillan, 2003, 221. p.

mindig is politikai tervként jelentkezett... úgy tűnik – teljesen logikusan, miután az unión belül a gazdasági, ipari és kereskedelmi érdekeltségek erősen függnek egymástól – szükségyszerű, hogy az unió létrehozza saját közös kül- és biztonságpolitikáját, és, hogy a külvilág felé egy hangon szólaljon meg³ (*saját fordítás – P. O.*).

A második, „külső” történelmi erők kategóriájában elsőként a hidegháború befejeződésével kialakult új helyzetet kell megemlíteni. Az átlagos amerikai adófizető teljesen érthetően nem volt hajlandó tovább fizetni a biztonság „árát” az európai kontinensen akkor, amikor annak GNP-je az amerikaiével vetekedett, lakosainak száma pedig mintegy 50 %-kal meghaladta az Egyesült Államokét. Ennek felismerése szolgált alapjául a 90-es évek elején annak a hallgatólagos megállapodásnak, hogy a frissen létrejött EU felügyeljen saját befolyási övezetére, míg az USA foglalkozik a világ többi részével.

Jugoszlávia szétesése és a kitört polgárháború ugyanakkor hamar rámutatott az EU biztonságpolitika területén meglévő súlyos hiányosságaira, melynek következtében az Egyesült Államok kénytelen volt előbb a boszniai, utóbb a koszovói események hatására az Unió helyett mintegy „rendet tenni”.

Jelen cikkemben először röviden vázolni szeretném a fentiek tükrében az ESDP meghatározásának, kialakulásának folyamatát. Be szeretném mutatni a NATO-nak, amely lényegében az USA-t jelenti, az ESDP-hez való viszonyát, az EU katonai szerepvállalásának néhány kiemelkedően fontos állomását, illetve a jelenleg szervezés alatt álló harccsoportok koncepcióját, tervezett felépítését.

Saint Malo-tól az Európai Biztonsági Stratégiáig

1998 decemberében Saint Maloban, a francia–brit kétoldalú találkozáson Tony Blair, az Egyesült Királyság miniszterelnöke maga vetette fel annak fontosságát, hogy az integrációnak ki kell terjednie a közös védelem kérdéseire is. Ez radikális változást jelentett az angol politikában, amelynek korábbi vezetői élesen bírálták azon francia törekvéseket, hogy előbb az EGK, a későbbiekben pedig az EU önálló alternatívát dolgozzon ki e területen. London szerint immár a jelentősebb európai elkötelezettség és az USA-hoz fűződő „különleges viszony” nem zárta ki egymást, sőt a brit miniszterelnök szerint: „... sokkal figyelmesebben hallgatnak minket Washingtonban, ha Európában vezető szerepet játszunk, és sokkal nagyobb befolyással rendelkezünk Európában, ha Washingtonban meghallgatnak minket.”⁴

A kiadott közös nyilatkozat célul tűzte ki azt, hogy az EU képes legyen olyan önálló akciókra, amelyeket hiteles katonai erő támogat megfelelő struktúrával és elemző képességgel, hírszerzéssel, stratégiai szervező kapacitással, figyelembe véve a már meglévő képességeket a főleg megkettőződés elkerülése végett.

A kölni csúcson (1999. június 3–4.) az állam- és kormányfők lényegében elfogadták az angol-francia kezdeményezést, ugyanakkor az amerikai diplomácia is

³ Uo. 222. p.

⁴ GAZDAG FERENC: *Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája*. Osiris, 2000, 186. p.

mozgásba lendült azon megfogalmazás miatt, mely rögzítette: „Az Unió képes kell, hogy legyen önálló katonai akciókra ... abból a célból, hogy a nemzetközi válságokra – a NATO-tól függetlenül – reagálni tudjon.”⁵

A Clinton-adminisztráció számára e megfogalmazás azt sugallta, hogy a válságkezelés az Unió előjoga, míg a NATO csak a kollektív védelemmel összefüggő akciók letéteményese. Ez az elképzelés az amerikai fél részére elfogadhatatlan volt, egyben jelentős eltérés az eredeti angol-francia nyilatkozathoz képest, amely szerint a közös biztonság- és védelmi politika célja annak biztosítása, hogy az EU csak akkor hozzon önálló döntéseket és indítson akciókat, amikor a NATO egésze (praktikusan az USA) abban nem érdekelt.

1999 decemberében került sor Helsinkiben az Európai Unió újabb csúcscrtervezetére. Fontos hangsúlyozni, hogy a zárónyilatkozatban – az amerikai diplomácia nyomására- a közös biztonsági- és védelmi politika létrehozásának céljaként az eredeti angol-francia megfogalmazást emelték vissza, ugyanakkor tervként rögzítették: 2003 végéig megteremtik annak a feltételeit, hogy válság esetén két - három hónapon belül egy maximum 50–60 ezer fős katonai erőt mozgósítani tudjanak és azt minimum egy évig működtessék.

Az állam- és kormányfők a Feira-ban (2000. június), illetve a Göteborgban (2001. június) tartott csúcson döntöttek arról is, hogy a nem katonai jellegű válságok kezelése céljából létrehoznak egy bizottságot (Polgári Válságkezelési Bizottság, Civilian Aspects of Crisis Management, CIVCOM).

A politikai elhatározást követően szükségessé vált az ESDP hatékony működésének biztosítása érdekében újabb intézmények kialakítása. Az állam- és kormányfők 2000 decemberében, Nizzában az alábbi intézmények létrehozásában állapodtak meg:

1. Az EU tagállamok Brüsszelbe akkreditált magas rangú diplomatáiból álló *Politikai és Biztonsági Bizottság* (Political and Security Committee, továbbiakban PSC) az a szerv, amely a nemzetközi helyzetet figyelemmel kíséri a közös kül- és biztonság politika (CFSP), ezen belül az ESDP területén, állásfoglalásokat fogalmaz meg, továbbá a már kialakított politika végrehajtását is ellenőrzi. További feladata, hogy gyakorolja a válságkezelési műveletek feletti politikai ellenőrzést és stratégiai irányítást.
2. A hetente ülésező *EU Katonai Bizottság* (EU Military Committee, továbbiakban EUMC) feladata a PSC-nek való tanácsadás a katonai válságkezelés területén, illetve munkájának támogatása a katonai képességek fejlesztésében.
3. Az *EU Katonai Stáb* (EU Military Staff, továbbiakban EUMS), amelynek feladata a különböző akciók és gyakorlatok megtervezése, elsősorban az EUMC munkáját segíti.

⁵ ALEXANDER MOENS: *ESDP, the United States and the Atlantic Alliance, Defending Europe: The EU, NATO and the quest for European Autonomy*. Szerk. Jolyon Howorth and John T. S. Keeler, Palgrave MacMillan, 2003, 30. p.

2001. szeptember 11. közvetve ugyan, de lényegi módon befolyásolta az ESDP fejlődését, további irányát. A Bush-adminisztráció által meghirdetett új amerikai külpolitika – a Maastrichtban vállalt kötelezettség ellenére⁶ – az EU tagállamait az iraki támadást követően három csoportra osztotta: „(1) az USA Irakkal szembeni, az ENSZ Biztonsági Tanácsa mellőzésével történő katonai fellépését ellenző Franciaország, Németország és Belgium; (2) az USA-t támogató Anglia, Olaszország, Spanyolország, Dánia; (3) a „többiek” melyek egy része az előbbiekkal, másik része az utóbbiakkal rokonszenvezett...”⁷

Az elhúzódó unión belüli válság ellehetetlenítette a közös haderő 2003-ra történő felállítását. Egyúttal egyértelművé tette, hogy szükséges egyrészt meghatározni azon veszélyeket és fenyegetéseket, amelyekkel szembeni határozott és egységes fellépést valamennyi tagállam támogatni tudja; másrészt rögzíteni azon célokat, amely elérése érdekében – az aktuális politikai elittől függetlenül – áldozatokat is hajlandók hozni.

Az imént említett gondolatsor mentén született meg az Európai Tanács által 2003. december 12-én „Egy biztonságos Európa egy jobb világban” címmel elfogadott európai biztonsági stratégia.

A dokumentum részletes elemzése, illetve az amerikai Nemzeti Védelmi Stratégiával való összehasonlítása helyett itt röviden csak az alábbiakat kívánom kiemelni:

A dokumentum fenyegetésként jelöli meg a terrorizmust, a tömegpusztító fegyverek elterjedését, a regionális konfliktusokat, az állam rossz működését és a szervezett bűnözést.

Stratégiai célként jelöli meg az imént említett fenyegetésekkel való küzdelem felvételét, és egyértelműen rögzíti: Az Unió kiemelten fontos célja a nemzetközi jog és az ENSZ Alapokmányában foglalt valamennyi rendelkezés maximális betartása.

Politikai célként jelöli meg az aktívabb, a jobb és ésszerűbb, koherensebb, partnereivel együttműködő Európai Unió megvalósítását.

Álláspontom szerint az európai biztonsági stratégia beváltani látszik a hozzá fűzött reményeket, melyet alátámaszt az a tény is, hogy az Unió a legutóbbi nemzetközi válságok során (Irán, Izrael és Libanon) legalább egységes álláspontot tudott kialakítani.

⁶ A J. 5. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy azok a tagállamok, amelyek az ENSZ Biztonsági Tanácsának tagjai, egyeztetni kötelesek egymással, továbbá a többi tagállamot teljes körűen tájékoztatni is tartoznak. Ugyanezen bekezdés tételesen rögzíti, hogy a Biztonsági Tanács állandó tagjai, jelesül Nagy-Britannia és Franciaország, hivataluk gyakorlásakor biztosítják az Unió álláspontjainak és érdekeinek védelmét.

⁷ DEÁK PÉTER: EU és NATO kapcsolatok alakulása a megegyezések és viták tükrében. www.bhkka.hu/docs/eu_es_nato_kapcsolatok_alakulasa_a_megegyezesek_es_vitak_tukreben.doc

A NATO (USA) ESDP-hez való viszonya, a transz-atlanti kapcsolatok alakulása

Előjáróban annyit szükséges rögzíteni, hogy az USA vezette NATO a hidegháború, és egyben az ellenség megszűntével „... totális identitás deficitben volt, a fennmaradás keresésében a diktatúrákat felváltó kezdő demokratikus országokban jelentkező belső konfliktusok pacifikálásában, részben az előtérbe kerülő Közel-Keleten látta lehetséges teendőit.”⁸

Az egyedüli szuperhatalom USA, illetve a válságból kiutat kereső NATO az első pillanattól kezdve gyanakvóan fogadta az 1992-ben létrejött Unió közös kül- és biztonságpolitikai törekvéseit.

Tény az is, hogy a NATO, illetve az USA az első pillanattól kezdve valamilyen módon – lehetőleg intézményi szinten – befolyásolni akarta az európai integráció e területét.

A NATO felismerve, hogy az 1992-ben az „EU védelmi karjává” tett Nyugat-Európai Unió (Western European Union, WEU) tényleges katonai potenciállal nem rendelkezik, felajánlotta annak lehetőségét, hogy a WEU NATO eszközöket alkalmazzon olyan esetekben, amikor maga a szövetség egésze (pontosabban az USA) közvetlenül nem érdekelt.

Az 1994-ben létrejött megállapodás értelmében megkezdte működését a Vegyes összetételű összhaderőnemi alkalmi harci kötelék (Combined Joint Tasks Forces, továbbiakban CJTF),⁹ amelynek amerikai szempontból nézve vitathatatlan előnye volt a beépített kontroll lehetősége.

Látva az európai önállósági törekvéseket, az USA lehetővé tette a már megszerzett kontroll megőrzése érdekében, hogy a NATO-n belül jöjjön létre az Európai Biztonsági és Védelmi Identitás (European Security and Defense Identity, ESDI). Az 1996-ban Berlinben elindított folyamat célja a szövetségen belül az észak-amerikai és európai szerep és felelősség mintegy újraszabályozása, a megomlott egyensúly helyreállítása volt.

A NATO a Berlinben megindult folyamat továbbfejlesztéseként, mintegy Saint-Malo válaszaként, pozíciójának erősítése érdekében az 1999 áprilisában megtartott Washington-i csúcson döntött a „Berlin-plusz” csomagról. A megállapodás értelmében az EU erők jogosultak NATO tervezési képességek és források igénybevételére az akciók során.

A 2001. január 20. napjától hivatalban lévő Bush-adminisztráció által meghirdetett új külpolitika miatt az USA és az európai szövetségesek között fennálló nézeteltérés és bizalmatlanság tovább fokozódott, amelynek tényét 2002. évben az Észak-atlanti Közgyűlés amerikai elnöke is elismerte, amikor a NATO prágai csúcán kijelentette: „Önök azonban mindannyian tudatában vannak a transz-atlanti kapcsolatokban – legalábbis az USA és Európa között – meglévő politikai különbségeknek és növekvő feszültségnek. Jelentős magatartásbeli és felfogásbeli különbségek vannak az USA és számos NATO szövetséges között. Ez a szakadék,

⁸ DEÁK PÉTER: i. m. 6. p.

⁹ Magyar fordítás forrása <http://www.vedelmiipar.hu/index.php?p=dict>

ha nem foglalkoznak vele, erodálja a Szövetség szolidaritását és összeforrottságát.”¹⁰

A NATO és az EU közötti feszültséget és bizalmatlanságot szintén alátámasztja, hogy csak az ESDP létrejöttét követő mintegy két év elteltével, 2002. december 16. napján adott ki a két nemzetközi szervezet egy igen rövid és igazi konkrétumot nem tartalmazó közös nyilatkozatot az Európai Biztonsági- és Védelmi Politikáról.

A tárgybeli dokumentum tanúsága szerint az EU kötelezettséget vállalt arra, hogy a nem EU tag NATO államokat¹¹ a lehető legnagyobb mértékben bevonja az ESDP működésébe, míg a NATO továbbra is tartja magát a 1999-ben Washingtonban született döntésekhez.

A közös nyilatkozatot követően a felek között megkezdődött az érdemi munka, 2003 márciusában egyezmény született a biztonsági információk kicserélése, illetve a további együttműködés tárgyában, mely alapjául szolgált többek között annak, hogy az EU átvette a NATO feladatait a később még ismertetett Concordia művelet keretében Macedóniában.

Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy 2003 márciusában az USA megindította a nemzetközi jog alapján legalábbis megkérdőjelezhető második iraki háborút. Az egyezmények előkészítésében részt vevő amerikai diplomaták minden bizonynyal tudtak a tervezett támadásról, és tisztában voltak az amerikai kapacitások fel szabadításának szükségességével.

A fentebb írtak ellenére hangsúlyozni szeretném, hogy az EU 2003-ig tényleges katonai tevékenység folytatására – ahogy azt Jugoszlávia és Koszovó példája is mutatja – még saját közvetlen környezetében is alkalmatlan volt, a NATO (USA) segítsége nélkül egyik esetben sem tudott volna határt szabni az értelmetlen öldöklésnek. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy még az EU tagállamok között sincs a mai napig teljes egyetértés az ESDP területén.

Az EU katonai missziói

A NATO-val való viszony fentebb részletezett, bizonyos fokú rendezését követően, az EU 2003. március 31. napján megkezdte első katonai jellegű misszióját.

A *Concordia* hadművelet keretében az EU tagállamainak (Írország és Dánia kivételével) és 13 más országnak összesen mintegy 400 katonája vállalta a NATO erők felváltását Macedóniában.

A francia irányítás alatt álló erők feladata lényegében az albán kisebbség által lakott területeken való járőrözés, a biztonság fenntartása volt.

Az akció az ENSZ BT 1371. sz. határozatán alapult, és a fentebb már említett „Berlin-plusz” megállapodás alapján NATO forrásokra és kapacitásokra támaszkodott.

¹⁰ DEÁK PÉTER: i. m. 12–13. p

¹¹ Nem EU-tag NATO tagállamok: Bulgária, Kanada, Izland, Norvégia, Románia, Törökország, USA.

Ennek megfelelően John Reith tábornok, a NATO Szövetséges Erők európai főparancsnokának helyettesét nevezték ki műveleti parancsnoknak (Operational Commander), míg a haderő parancsnokságot (Force Commander) – lévén a francia részvétel arányára – az akció EUFOR részére történő átadásáig Pierre Maral tábornok töltötte be. A katonai vezetők mindvégig szorosan együttműködtek Alexis Brouhns-sal, az EU Macedóniába akkreditált különmegbízottjával. Az akció így az EU és a NATO stratégiai kapcsolatának első, és egyben sikeres gyakorlati próbája is volt.

A Kongói Demokratikus Köztársaság észak-keleti részén található Ituri régióban történt atrocitások és kiújult fegyveres összetűzések megfékezése, a Bunia-i reptér védelmezése, a civilek és ENSZ alkalmazottak biztonságának szavatolása végett, az ENSZ BT 1484. sz. határozatának felhatalmazása alapján, az EU 2003. június 12. napján ismét katonai akcióba kezdett.

Az *Artemis* hadművelet keretében szolgáló mintegy 1800 katona többsége – hasonlóan a Concordia hadművelethez – francia volt.

Hangsúlyozandó, hogy ez volt az EU első olyan akciója, amelynek során nem vettek igénybe NATO segítséget.

Az utolsó „EU katona” 2003. szeptember 6. napján hagyta el a térséget, átadva a feladatokat az ENSZ MONUC missziójának, melynek keretében mintegy 18.000 fős nemzetközi haderő feladatává vált a harcoló felek szétválasztása.

Az Európai Unió Tanácsa 2004/570/CFSP sz. alatt elfogadott közös akciójának keretében – NATO eszközök és források igénybevétele mellett – 2004. december 2. napján indult útjára Bosznia-Hercegovinában az EU eddigi legnagyobb volumenű katonai vállalkozása, az *Althea* hadművelet.

Az akció célja a Dayton-i Békeszerződés Bosznia-Hercegovinára vonatkozó rendelkezései végrehajtásának elősegítése, a biztonság és stabilitás fenntartása, továbbá a szervezett bűnözéssel szembeni fellépés, illetve a békeszerződés polgári vonatkozású előírásainak érvényesítése.

A mintegy 7.000 katonából álló nemzetközi haderőt 33 ország adja, közöttük mintegy 1.100 német, illetve 950 angol szolgál. Figyelemre méltó, hogy ennek az akciónak a sikeressége érdekében olyan országok is küldtek katonákat, mint a semlegességéről híres Svájc, Ausztria, Svédország, Finnország vagy éppen Írország.

Az akció a közös költségeket tekintve kb. 71,7 millió euróba kerül. A személyi és egyéb költségek az akcióban résztvevő államok saját költségvetését terhelik.

Az *Althea* hadművelet az ESDP fejlődésének – mértékét és ambícióját tekintve – egy új lépcsőfokát jelenti, egyben világos bizonyítéka annak, hogy az EU kiemelkedő felelősséget érez a béke és biztonság fenntartása iránt a Balkánon.

Harccsoport koncepció – az EU „önálló” hadserege

Az új kezdeményezés a francia–angol bilaterális kapcsolatok dinamikájának eredményeképpen, a két ország államfőinek londoni csúcsertekezletén bukkant fel

2003. november 24-én, közel három hónappal az Artemis hadművelet befejezése után. Az erről a csúcstalálkozóról kiadott nyilatkozat („Az európai együttműködés erősítése a biztonság és a védelem területén”) említi elsőként a harccsoportokat mint az európai katonai válságkezelés gyors reagálású elemeit.

A nyilatkozat leszögezi, hogy „... mi most együtt azt javasoljuk, hogy az EU célozza meg saját meglévő képességeire építve azt, hogy képes legyen az ESDP-n keresztül választ adni az Egyesült Nemzetek jövőbeni felkéréseire akár Afrikában, akár másutt. Az EU-nak képesnek és hajlandónak kellene lennie 15 napon belül önállóan végrehajtott műveletet kezdeményezni egy konkrét válság kialakulásakor. A cél olyan koherens és hiteles harccsoportnagyságú kötelékek kialakítása lenne, amelyek mindegyike mintegy 1500 fős létszámmal rendelkezne, és amelyet egy nemzet vagy több nemzet keretnemzeti elven, illetve multilaterális együttműködés formájában ajánlana fel a szükséges szállítóképesség és fenntarthatóság biztosításával együtt. Ezek a harccsoportok az ENSZ kérésére lehetnének telepíthetőek a helyzet stabilizálására vagy más olyan esetben, amikor az ENSZ rövid távú szükséglete merül fel addig, amíg az ENSZ vagy az ENSZ-mandátum alapján cselekvő más regionális szervezet részéről biztosított békefenntartók beérkeznek vagy megerősítésre kerülnek.”¹²

A harccsoportok – a tervek szerint – rendeltetésüket tekintve az ENSZ Alapokmányának VII. fejezete alapján alkalmazható, korai válságkezelő erőt képviselnek, amelyek adott esetben képesek lehetnek a harcoló felek szétválasztására is.¹³

A létrehozandó kötelékek alkalmazási területe – a tervek szerint- a Brüsszeltől számított mintegy 6000 km-es sugarú körön belül található olyan helyek lehetnek, ahol kevés vagy semmilyen fogadó infrastruktúra nem létezik.¹⁴

Ahogy az fentebb már említésre került, nagyságukat tekintve 1000-1500 fős kötelékek („harccsoportok”) felállításáról van szó, amelybe beszámítanak a harcoló, harctámogató és a harckiszolgáló-támogató elemek is. Ezt egészítik ki továbbá a szükséges légierő- és haditengerészeti elemek (támogató és szállító egyaránt).

A harccsoportokat alkotó erők készenléti ideje 10 napos, vagy alacsonyabb lehet. Darabszámukat tekintve összességében 7–9 harccsoportról lehet szó, egyes esetekben teljesen vagy részeiben megfelelő specializációval (trópusi, magashegyi, sivatagi, sarkvidéki, partraszálló, városi harc stb.).

Összeállításukat tekintve nemzeti (egy nemzetből kiállítva), keretnemzeti (egy vezető nemzet mellett kisebb, más tagállamok által biztosított kontingenssel), vagy többnemzetiségű (több tagállam azonos jogállással) harccsoportok jöhetnek létre.

¹² HORVÁTH GÁBOR – SZÉP LÁSZLÓ: Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai (1.), 6. p.

http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedesesei_szemle/az_europai_gyors_reagalasi_kepesseg_kialakitasa_es_az_europai_unio_harccsoportjai_1

¹³ Az alább rögzített, harccsoportra vonatkozó adatok HORVÁTH GÁBOR és SZÉP LÁSZLÓ „Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai” című cikksorozatában rögzített információkat tükrözik.

¹⁴ Elsősorban Afrika, illetve a Közel-Kelet térsége.

Alkalmazásuk időtartama 30–120 nap körül mozoghat (utóbbi kitolódhat a követő ENSZ-erők feladatátvételéig).

A harccsoportok kiképzéséért, műveleti területre történő telepítéséért, fenntartásáért és visszatelepítéséért az azt alkotó tagállam(ok) felelős(ek) (stratégiai szállítás és logisztika).

Vezetésük az elfogadott EU-műveleti vezetési struktúra alapelveire épülne, a gyors reagálásra képes vezetési elemek bevonásával. A teljes műveleti készenlét előirányzott ideje 2007.

A fentebb vázolt koncepció első részletes vitájára 2004 februárjában került sor, először az EUMC-ben, majd néhány nappal azt követően a PSC-ben. Míg a PSC-ben alapvetően a döntéshozatali eljárás időtartamának meghatározása, továbbá a harccsoportok alkalmazásának földrajzi helye, illetve távolsági mutatói uralták a tárgyalótermet, az EUMC-ben a katonai-technikai jellegű, pragmatikus kérdések (készenléti idő, összetétel, felkészítés és képzés, hitelesítés, vezetés és irányítás) részleteinek megvitatása nyújtotta el a megfelelő EU-szintű koncepció kidolgozásának folyamatát. A koncepciót végezetül – hatodik olvasatban – 2004. június 14-én fogadta el az EUMC.

Politikai téren is megkezdődött a tagállamok belső döntés-előkészítő tevékenysége, a kialakított elgondolásnak megfelelő erők-eszközök és képességek azonosítása és a lehetőségek felmérése. Már a koncepció kidolgozása során kezdetét vette az esetleges multilaterális harccsoportokhoz számba jöhető partnerek kiválasztása, megtörténtek az első kapcsolatfelvételek a tagállamok között. Az államok politikai döntéshozatalát jelentősen befolyásolta a viszonylag rövid határidő, hiszen 2004 novemberében az EU védelmi minisztereinek találkozóján katonai képesség-felajánlási konferencia (Military Capability Commitment Conference) keretében kellett megtenni az első felajánlásokat az EU-harccsoportokban való részvételre.

Ennek keretében Franciaország és az Egyesült Királyság már az átmeneti műveleti képesség időszakában, azaz gyakorlatilag 2005 januárjától önálló nemzeti harccsoporttal kötelezték el magukat az elgondolás gyakorlati megvalósítása mellett. Mások – főként az Unió közepes és kisebb tagállamai – alapvetően keretnemzeti vagy multinacionális megoldásban gondolkodva igyekeztek a már meglévő, alapvetően regionális katonai együttműködési kapcsolataikra építve elmozdulni a gyakorlati megoldás felé.

A tervek szerint 2010-re a harccsoportok képesek kell, hogy legyenek akár egyedüli katonai komponensként, akár nagyobb katonai komponens részeként részt venni bármely olyan műveletben, amit az Európai Unió Tanácsa meghatároz, így különösen:

1. A harcoló felek erővel történő szétválasztását célzó műveletekre, ideértve a válságkezelést, a béketeremtést és a közlekedési-utánpótlási vonalak biztosítását;
2. A válságmegelőző műveletekre, amely a megelőző telepítést, az összhaderőnemi lefegyverzési műveleteket és az embargóműveleteket foglalhatja magába;

3. Az ellenséges környezetben végrehajtott evakuációs műveletekre, ideértve a nem harcolók kimenekítését célzó műveleteket;
4. A humanitárius műveletek segítésére, amely a katasztrófa következményeinek felszámolását és a biztonságos környezetbe való migráció elősegítését foglalhatja magába.

Konklúzió

Az Európai Unió a XXI. század elején megkerülhetetlen gazdasági szereplő, egyszerre a legnagyobb exportőrök és importőrök egyike, kapcsolatai a világ minden szegletére kiterjedtek.

Tény ugyanakkor, hogy érdekérvényesítő képessége messze elmarad gazdasági képességeitől, és sokszor a közvetlen közelében kialakult válságok kapcsán sem tudja megfelelő módon érdekeit meghatározni, képviselni.

Változó világunk ugyanakkor újabb és újabb kihívásokkal szembesíti az európai kontinentst. A korábbiaktól eltérő veszélyforrások jelentek meg a horizonton, a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a szervezett bűnözés külön-külön is képesek befolyásolni a mindennapokat.

Az EU ezekre a fenyegetésekre válaszul hozta létre az ESDP-t, amely – csakúgy, mint az integráció – a maga nemében példa nélküli.

Nehéz, sokszor lehetetlennek tűnő feladat összeegyeztetni, megfogalmazni 25 tagállam közös érdekét, kidolgozni érvényesítésének koncepcióját anélkül, hogy érdekek ne sérülnének.

Az EU ugyanakkor – talán a története során kötött nagyszámú kompromisszumoknak köszönhetően – úgy tűnik, hogy lassan és nehezen ugyan, de képes lesz rendezni belső, és külső, elsősorban a NATO-val és az USA-val fennálló kapcsolatait, összehangolni érdekeit és cselekvését, megtalálni helyét a világban, felelősséget vállalni egy jobb világ megvalósításáért.

Irodalom

- ADAM BODNAR – MICHAL KOWALSKI – KAREN RAIBE – FRANK SCHORKOPF: *The Emerging Constitutional Law of the European Union*. Max Planck Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Band 163, Springer, 2003.
- Alyson J. K. Bailes (szerk.): *The European Security Strategy, An Evolutionary History*. Sipri Policy Paper, 2005. február.
- Deák Péter: EU és NATO kapcsolatok alakulása a megegyezések és viták tükrében. www.bhkka.hu/docs/eu_es_nato_kapcsolatok_alakulasa_a_megegyezesek_es_vitak_tukreben.doc
- Franc Kernic és Gunther Hauser (szerk.): *Handbuch zur europäischen Sicherheit*. Peter Lang GmbH, 2006.
- GAZDAG FERENC: *Az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikája*. Osiris, 2000.
- HORVÁTH GÁBOR – SZÉP LÁSZLÓ: Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai (1).
http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsesegi_szemle/az_europai_gyors_reagulasi_kepesseg_kialakitasa_es_az_europai_unio_harccsoportjai_1
- HORVÁTH GÁBOR – SZÉP LÁSZLÓ: Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai (2).
http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsesegi_szemle/az_europai_gyors_reagulasi_kepesseg_kialakitasa_es_az_europai_unio_harccsoportjai_2
- HORVÁTH GÁBOR – SZÉP LÁSZLÓ: Az európai gyors reagálási képesség kialakítása és az Európai Unió harccsoportjai (3).
http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsesegi_szemle/europai_katonai_integracio_3
- Johannes Varwick (szerk.): *Die Beziehungen zwischen NATO und EU: Partnerschaft, Konkurrenz, Rivalität?* Verlag Barbara Budrich, Opladen, 2005.
- Jolyon Howorth és John T. S. Keeler (szerk.): *Defending Europe: The EU, NATO and the quest for European autonomy*. Palgrave MacMillan, 2003.

Egyéb internetes források

- http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/magyar_honved/a_tobbnemzetisegu_bekefenntartas_kilatasai
- http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/magyar_honved/az_europai_unio_koltsegvetese
- <http://www.iss-eu.org/esdp/09-dvl-am.pdf>
- http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/78367.pdf
- <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-142e.htm>
- <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

OLIVÉR PINTÉR

THE EU AS MILITARY FACTOR

(Summary)

The breakthrough in the development of European defense policy came at the 1998 Anglo-French summit in Saint-Malo, when the British Government confirmed a major change in its position.

After a short time the leaders of the EU decided on creating an army till the end of 2003, which task should be primarily peacekeeping and post-war crisis management.

Because of the idea, creating an own army outside the NATO, and the new foreign policy of the Bush administration, the connections between the USA and its European allies became worse day after day.

Only the Agreement on ESDP between the NATO and the EU could influence it in positive direction, but till that time, it had already turned out: the EU was unable to fulfill its plans, the new deadline of creating an independent army became 2010.

After clearing the basic questions between the NATO and EU, although with NATO assets and capabilities, the EU was succeeded in the “Operation Concordia”.

This operation was followed by others, which were also very useful planning the future of the ESDP.

It seems that the solution of creating an independent army will be – as the EU itself – without precedent. According to the information we know today, the basic of the EU army will be the battle group consisted of 1500 soldiers from the citizens of the member states. Simultaneously about 9 battle groups will be able to deploy.